

DISTRICT OF COLUMBIA V. HELLER – „ZAVRŠENÍ EVOLUCE“ DOKTRINÁLNÍCH PŘÍSTUPŮ K INTERPRETACI DRUHÉHO DODATKU AMERICKÉ ÚSTAVY?

JOHAN SCHWEIGL

Právnická fakulta, Masarykova univerzita

Abstrakt

Autor tohoto článku poukazuje z různých úhlů pohledu na problematiku interpretace druhého dodatku americké Ústavy. Vedle detailního rozboru samotného textu zvýrazňuje především historické souvislosti jeho přijetí a doktrinní pojetí jeho inkorporace. Podstatná část této práce je věnována soudním rozhodnutím, která se týkají práva „držet a nosit“ zbraň, přičemž jsou zde zdůrazňovány především základní aspekty vývoje chápání a ochrany tohoto práva. V poslední části autor načrtává teoretické a filozofické přístupy ke zmíněným právům a zároveň poukazuje i na jejich politické dimenze a rozdílné chápání v americkém a evropském právním prostředí.

Klíčová slova

Právo „držet a nosit“ zbraň – inkorporační doktrína – individuální právo – kolektivní právo – regulovaná milice – druhý dodatek – čtrnáctý dodatek – „due process“ klauzule – „práva nebo svobody“ klauzule.

Abstract

The author of this article is pointing out the difficulties of interpreting the Second Amendment of the American Constitution. While analyzing Second Amendment text, he emphasizes many historical connections related to this Amendment including the meaning of incorporation doctrines. Essential part of this article is dedicated to Second Amendment cases and evolution of protection of these rights. Last but not least, the author focuses on theoretical and philosophical approach to the Second Amendment's rights and on political aspects of "the right to keep and bear arms". He also pinpoints the differences between American and European approach to this issue.

Key words

Right to Keep and Bear Arms – Incorporation Doctrine – Individual Right – Collective Right – Well Regulated Militia – Second Amendment – Fourteenth Amendment – Due Process Clause – Privileges or Immunities Clause.

1. Obsah a interpretace druhého dodatku americké Ústavy

Pro objektivní interpretaci textu druhého dodatku americké Ústavy,¹ je třeba se věnovat přinejmenším historickým souvislostem, teoretickým aspektům moderního demokratického státu, názorům akademiků, judikatuře Nejvyššího soudu Spojených států Amerických² a v neposlední řadě samotnému textu tohoto dodatku. Pro jeho aplikaci jsou však nejdůležitější stanoviska nejvyšších soudců. To potvrzují i slova bývalého předsedy Nejvyššího soudu Hughese: „**Ústavou je jen to, za co ji prohlásí Nejvyšší soud.**“³

Před analýzou vývoje interpretace 2. dodatku Nejvyšším soudem, považuji za důležité rozebrat jeho text. Originální verze začíná slovy: „*A well regulated Militia,*

¹ Dále jen "2. dodatek".

² Dále jen Nejvyššího soudu.

³ Spaeth, H. J., *The Constitution of United States*, 13. vydání, New York : HarperCollins Publishers, 1991, s. 24.

being necessary to the security of a free State,...”. Hovoří tedy o regulované „milici“, resp. zeměbraně. V této souvislosti je vhodné poukázat na názor, že výraz „regulated“ měl v angličtině 18. století odlišný význam než má nyní. Nebyl chápán jako výraz autoritativní regulace, nýbrž znamenal „vybavenost“, resp. vnitřní organizovanost.⁴ Nicméně, ohledně tohoto tvrzení neexistuje všeobecný konsensus. Text dále pokračuje slovy: „..., *the right of people to keep and bear Arms, shall not be infringed.*“⁵ Při aplikaci prosté jazykové hermeneutické metody, lze tomuto dodatku rozumět, jako zákazu porušovat právo, resp. zasahovat do práva lidí držet a nosit zbraň, stejně jako zasahovat do organizované milice, která je zřízena pro bezpečnost svobodného státu.

Použitá interpretační metoda ovšem neodpovídá na to, kdo se má zdržet zásahů do stanovených práv, a zdali mají právo nosit zbraně všichni lidé či jen pouze někteří, resp. jen ti, kteří jsou členy organizované milice a zdali je mohou nosit za všech okolností či jen vlastnit, ale být v jejich nošení omezeni. Interpretaci rozvíjejí až následná rozhodnutí Nejvyššího soudu.

2. Inkorporační doktríny ve vztahu k druhému dodatku

Druhý dodatek je součástí skupiny prvních deseti dodatků americké Ústavy, souhrnně nazývané „The Bill of Rights“. Ta byla přijata v roce 1791, jako reakce na absenci zakotvení základních lidských práv v samotném textu ústavy.⁶ Předseda Nejvyššího soudu John Marshall stanovil v případě *Barron v. Baltimore* (1833), že

⁴ The Sight web : What the Founding Fathers Meant with Militia ? [citováno dne 10. 4. 2008]. Dostupné z: http://www.sightm1911.com/lib/rkba/ff_militia.htm.

⁵ Původní verze postrádá čárku před slovem „being“. O významu čárek níže v textu.

⁶ Skutečnost, že Federalisté nezahrnuli do samotného textu Ústavy zakotvení základní lidských práv a svobod (až na několik výjimek: zákaz zákonodárné moci přijmout „ex post facto laws“, tedy trestněprávní předpisy se zpětnou účinností [pravá retroaktivita], dále zákaz tzv. „bills of attainder“, což jsou akty moci zákonodárné, kterými je rozhodováno o vině a trestu jednotlivců, aj.) okomentoval Thomas Jefferson slovy: „Listina základních práv a svobod je něco, k čemu jsou oprávněni lidé na celém světě, ve vztahu ke svým vládám.“ Více na: Kansas City School of Law web : The Bill of Rights, Its History and Significance [citováno dne 1. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/conlaw/billofrightsintro.html>.

prvních deset dodatků zavazuje pouze federální moc,⁷ což vysvětlil tím, že „Ústava dává pravomoci jen federálním orgánům, a tedy jen je může zavazovat.“⁸

Pozdější soudní praxe však postupem času stanovila, že většina⁹ z prvních deseti dodatků je závazná i pro jednotlivé státy, a tedy obrátila předchozí pravidlo vyplývající z Marshallova rozhodnutí. Tento proces rozšíření působnosti prvních dodatků, nazývaný „**incorporation doctrine**“, je jedním z nejdiskutovanějších témat v americkém ústavním právu.

Jeho počátky se váží k přijetí 14. dodatku Ústavy Spojených států v roce 1868, který obsahuje dvě známé klauzule, jejichž význam pro vývoj chápání konceptu lidských práv dalece překračuje území USA. Jedná se od „**privileges or immunities clause**“ a „**due process clause**“. Prvně jmenovaná zakazuje jednotlivým státům „přijmout zákon,¹⁰ který by omezoval práva nebo svobody¹¹ občanů Spojených států“ a klauzule druhá jednotlivým státům federace brání v tom, aby „připravily jakoukoliv osobu o život, svobodu či majetek bez due process of law“.¹² V této souvislosti je třeba uvést, že pojem „due process“ lze chápat v procesním i hmotném pojetí, leč v obou těchto případech se

⁷ Anglický výraz “Federal Government” bude dále překládán jako “Federální moc”. Doslovný překlad “Federální vláda” je totiž užšího významu. Pojem zahrnuje veškeré federální orgány.

⁸ Schweigl, J., Tauchen, J. První dodatek americké Ústavy v praxi, in MEKON 2008, CD příspěvků X. ročníku mezinárodní konference Ekonomické fakulty, VŠB – TU Ostrava, Ostrava : VŠB – TU Ostrava, 2008, s. 3.

⁹ Konkrétně se jedná o: 1. dodatek – inkorporován zcela; 3. dodatek – stále chybí stanovisko Nejvyššího soudu, pouze „2nd Circuit Court“ ho označil za inkorporovaný; 4. dodatek – zcela inkorporován; 5. dodatek – inkorporován pouze z části; 6. dodatek – zcela inkorporován; 8. dodatek – zčásti inkorporován. Více na: Kansas City School of Law web : The Incorporation Debate [citováno dne 2. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/conlaw/incorp.htm>.

¹⁰ V originálním textu je výraz „law“, který má širší význam než zákon, může se jednat o jakýkoliv právní předpis či rozhodnutí soudu.

¹¹ V originálním textu je psáno „privileges or immunities“. Domnívám se, že nejpřesnějším překladem do jazyka českého jsou výrazy „práva nebo svobody“. Tyto pojmy v sobě již obsahují status aktivus a status negativus, který vyplývá i z anglických termínů. Na druhou stranu je nutné upozornit na to, že, jak uvádí prof. Filip, část americké teorie i rozhodování amerických soudů stojí na stanovisku, že Ústava USA zná jen negativní práva. Filip, J. in Filip, J., Svatoň, J., Zimek, J., Základy státovědy, 4. vydání, Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 140.

¹² Více v: 14th Amendment of US Constitution.

jedná o požadavek souladnosti postupu orgánů státních mocí, resp. samotného obsahu objektivního práva, se základními principy právního státu.¹³

Již pět let po přijetí 14. dodatku bylo v případech obecně nazývaných „Slaughterhouse cases“ Nejvyšším soudem řečeno, že prostřednictvím „privileges or immunities clause“ 14. dodatku, jsou práva a svobody garantované prvními dodatky, závazná i pro jednotlivé státy federace. Pozdější vývoj se ovšem přikláněl k inkorporaci prostřednictvím „due process clause“, což se ovšem do dnes setkává se značnou kritikou.¹⁴

Inkorporační doktríny lze rozdělit do tří skupin a to na (1) **selektivní inkorporační doktrínu** (představitelem např. soudce White), jejíž myšlenkou je, že pouze některé specifické části prvních dodatků se staly závaznými i pro jednotlivé státy; (2) **úplnou inkorporační doktrínu** (soudce Murphy), která tvrdí, že všechna práva a svobody, která mají občané ve vztahu k federální moci, mohou uplatňovat i proti mocím svých států; a (3) **doktrínu inkorporaci popírající** (soudce Frankfurter), jež zpochybňuje závaznost prvních dodatků pro jednotlivé státy.¹⁵ Nicméně v současné době převládá pojetí teorie selektivní inkorporace.

Pro účely této práce je ovšem klíčové to, že 2. dodatek není obecně chápán jako závazný pro jednotlivé státy. Naopak, Nejvyšší soud opakovaně stanovil, že 2. dodatek moc jednotlivých států nezavazuje.¹⁶ Právě řečené stručně a výstižně komentuje prof. Spaeth: „Tedy státní a místní vlády mají Ústavou danou volnost přijímat zákony, které

¹³ Více: Schweigl, J., Tauchen, J. První dodatek americké Ústavy v praxi, in MEKON 2008, CD příspěvků X. ročníku mezinárodní konference Ekonomické fakulty, VŠB – TU Ostrava, Ostrava : VŠB – TU Ostrava, 2008, s. 2 – 4.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Kansas City School of Law web : The Incorporation Debate [citováno dne 2. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/conlaw/incorp.htm>.

¹⁶ Naposledy tak učinil ovšem v roce 1886 v případě Presser v. Illinois.

regulují držení zbraní.¹⁷ V podobném smyslu se vyjadřuje i Chemerinsky: „...Nejvyšší soud nikdy neinterpretoval 2. dodatek, jako právo jednotlivce držet střelnou zbraň.“¹⁸

3. Právo držet zbraň v judikatuře amerických soudů

Mezi jedno z prvních soudních rozhodnutí, které se týkalo 2. dodatku, patří případ *United States v. Cruikshenk* (1875). Jeho hlavní myšlenku lze vystihnout výrokiem z rozhodnutí: „**Druhý dodatek deklaruje, že toto [právo nosit zbraň] nemá být rušeno, ovšem toto neznamená víc než to, že nemá být rušeno Kongresem.**“ V podstatě identické pravidlo se objevuje i v případě *Presser v. Illinois* (1886), kde je však dále rozvíjeno. Především je v tomto rozhodnutí konstatováno, že ačkoliv může stát omezit právo jednotlivce vlastnit zbraň, musí vždy **zvážit míru a dosah takového omezení**, protože jinak by mohl připravit Spojené státy o „výhodu,“ kterou v určitých případech mohou právě ozbrojení občané představovat v případě nutnosti kolektivní obrany.

Dalším důležitým soudním rozhodnutím je případ *United States v. Miller* (1939). Zde bylo řečeno, že puška s krátkou, resp. upilovanou hlavní (sawed-off shotgun) není zbraní, kterou používá organizovaná milice a tudíž se na ni 2. dodatek nevztahuje.¹⁹ Myslím si, že zde je vhodné zdůraznit tu skutečnost, že soud nepopřel právo jednotlivce vlastnit a držet zbraň „in genere“, nýbrž jen svým rozhodnutím vymezil určitou skupinu zbraní, která se nevztahuje mezi ty, které jsou chráněny 2. dodatkem. Široké rozpětí interpretačních možností 2. dodatku bylo částečně specifikováno, ovšem odpovědi na nejdůležitější otázky zůstaly stále nezodpovězeny.

Jestliže se výše uvedené případy shodují v tom, že interpretují 2. dodatek způsobem, který znemožňuje Kongresu, jakožto orgánu moci federální, jakkoliv

¹⁷ Spaeth, H. J. *The Constitution of United States*, 13. vydání, New York : HarperCollins Publishers, 1991, s. 120.

¹⁸ Chemerinsky, E. *Constitutional Law, Principles and Policie*, New York : Aspen Publisher, Inc., 1997, s. 383.

¹⁹ Toto rozhodnutí bylo mnohokrát citováno i v následných rozhodnutích. Cf. *Prinz v. United States* (1997), *Lewis v. United States* (1980), *Adams v. Williams* (1972), *Atlanta Motel v. United States* (1961), *Koenigsberg v. State Bar* (1961).

zasahovat do práv občanů vlastnit a držet zbraň, pak obrat nastává v případě *Lewis v. United States* (1980), ve kterém soud svojí interpretací 2. dodatku umožňuje i Kongresu, aby omezil právo vlastnit zbraň, a to osobám, které byly pachateli trestného činu: „Tento soud již opakovaně projevil názor, že moc zákonodárná může v souladu s Ústavou, zakázat pachatelům trestných činů vykonávat i činnosti, které jsou mnohem více fundamentálního rázu, než právo nosit zbraň.“

Podstatnou součástí judikatury týkající se 2. dodatku, je i relativně nedávný případ *United States v. Emerson* (2001), který byl řešen Pátým odvolacím soudem.²⁰ Ten stanovuje, že **i jednotlivec, který není členem žádné organizované milice**, má právo vlastnit zbraň. Toto pravidlo bylo však vzápětí popřeno rozhodnutím Devátého odvolacího soudu²¹ a to v případě *Silveira v. Lockier* (2002), kde bylo jasně vyřčeno, že **právo vlastnit zbraň není právem jednotlivce, ale pouze milice**, jako organizovaného sboru. Také Desátý odvolací soud²² se v rozhodnutí *United States v. Haney* (2001) vyslovil k právu jednotlivce nosit zbraň zamítavě. Na tomto případě je zajímavé, že se obžalovaný Haney, který si vyrobil dvě automatické pušky, šel sám udat na policii, aby v průběhu soudního jednání prokázal, že zákon zakazující jednotlivcům vlastnictví automatických pušek, je v rozporu s 2. dodatkem Ústavy. Nicméně, odvolací soud konstatoval, že: „**federální zákon, který kontroluje držení zbraní není v rozporu s 2. dodatkem, pokud neomezuje možnost jednotlivých států zřídit si a spravovat organizovanou milici**“, což doplnil konstatováním, že nečiní žádný překvapivý závěr, jen „otevřeně cituje ustanovení 2. dodatku“.

4. *Parker v. District of Columbia* – přelom v interpretaci druhého dodatku

4.1. Výrok odvolacího soudu

²⁰ Fifth Circuit Court of Appeals.

²¹ Ninth Circuit Court of Appeals.

²² Tenth Circuit Court of Appeals.

V roce 2003 byl skupinou šesti obyvatel Washingtonu D.C.²³ iniciován soudní proces, ve kterém mělo být poukázáno na to, že tamější zákon omezující držení zbraní,²⁴ který byl přijat již v roce 1975, je v rozporu s 2. dodatkem. Předmětem zmíněného zákona byl zákaz držení ručních zbraní (side arms) a povinnost uchovávat ostatní zbraně nenabitě, rozložené a se zajištěnou spouští. Poté, co se příslušný soud první instance²⁵ vyslovil k požadavku zamítavě, se případ dostal před federální odvolací soud ve Washingtonu D.C. Ten ve svém rozhodnutí označil některé části sporného zákona za neústavní a navíc prohlásil, že právo držet a nosit zbraň se vztahuje i na jednotlivce: „Obecně vzato, dospěli jsme k závěru, že druhý dodatek chrání práva jednotlivců držet a nosit zbraň. Toto právo jako takové existovalo již před vytvořením vlády Ústavou a bylo založeno na soukromém užívání zbraní pro takové aktivity, jako například lov či sebeobrana. Druhé jmenované lze chápat jako svémocný odpor vůči protiprávnímu jednání jednotlivců či proti nepřístojným zásahům tyranské vlády.“ Dále je v rozhodnutí je uvedeno: „...aktivity chráněné [druhým dodatkem] se nevztahují pouze na milice a ani jednotlivcovo právo **není vázáno na trvajícím či příležitostné členství v milici**“.²⁶

4.2. Akademické debaty

Tento rozsudek vyvolal bouřlivou akademickou debatu na zmíněné téma. Bývalý generální prokurátor Spojených států Ashcroft se shoduje s ikonou Harvardské právnické fakulty prof. Tribem, ale i prof. Amarem z Yale univerzity v tom, že jakkoliv se právo nosit zbraň vztahuje i na jednotlivce, tak musí být bráno v úvahu, že **toto právo není absolutní a měly by být stanoveny jasné podmínky, za nichž je možné ho limitovat**. Absolutní zákaz, který ovšem představuje zákon federálního distriktu je ovšem

²³ Na to jak důležitá je v tomto případě skutečnost, že je případ řešen ve federálním distriktu poukazuje i Levy, poradce právního zástupce účastníka řízení Hella a spolupracovník CATO institutu. Tvrdí, že federální distrikt byl vybrán i proto, že tím byla eliminována složitost, která by vyplývala z jinak nutného posuzování možnosti inkorporace druhého dodatku i vůči jednotlivým státům. Federální distrikt není považován za stát. Více na: Ferrara, L. Mother Jones web : The Way of the Gun [citováno dne 10. 4. 2008]. Dostupné z: http://www.motherjones.com/interview/2007/02/robert_levy.html.

²⁴ Firearms Control Regulations Act of 1975.

²⁵ United States District Court for the District of Columbia.

²⁶ Soudní rozhodnutí dostupné z: <http://pacer.cadc.uscourts.gov/docs/common/opinions/200703/04-7041a.pdf> S. 46.

neakceptovatelný.²⁷ Podobně se vyjadřuje i poradce právního zástupce účastnice řízení Parkerové, advokát Levy: „Toto není rozumné a vhodné omezení založené na určité charakteristice. Toto není omezení. Toto je zákaz.“²⁸

Z jiného pohledu přistupuje k problematice prof. Chemerinsky,²⁹ který tvrdí, že samotná skutečnost, že odvolací soud prohlásil, že práva 2. dodatku se vztahují i na jednotlivce, neodpovídá na otázku zkoumání možnosti omezení těchto práv. Sám se domnívá, že omezení práva nosit zbraň by se mělo do určité míry shodovat s ostatními ústavně konformními omezeními jiných základních práv. Tedy omezení by vždy mělo mít akcesorickou povahu, existenční i funkční, a to k určitému „**legitimnímu vládnímu účelu**“. Z právě řečeného dále vyvozuje, že požadovaným účelem zde byla snaha snížit kriminalitu odvíjející se od držení zbraní a tudíž zmiňovaný zákon nepovažuje za neústavní.³⁰

S názorem, že 2. dodatek zakotvuje právo jednotlivců držet zbraň otevřeně vystupuje kongresman Ron Paul, který se ho snaží vysvětlovat především jako nástroj demokracie k potlačování zárodků tyranie: „...zbraň vlastněná jednotlivci může být užita k ochraně občanů před [čistě hypoteticky předvídanou] tyraní ze strany státu.“³¹ Jak podotýká již výše zmíněný prof. Tribe, tak v úvahu je nutné brát i to, že z debat Kongresu, které předcházely přijetí „The Bill of Rights“ vyplývá, že za hlavní úlohu 2. dodatku jeho tvůrci považovali prevenci před zásahy federální moci do působnosti státních milicí.³² To ovšem neznamená, že druhotným záměrem nebylo toto právo garantovat i jednotlivci. Toto tvrzení lze opřít o skutečnost, že Kongres se usnesl

²⁷ Levy, R. NRO web : A Woman's Right [citováno dne 8. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.nationalreview.com/comment/comment-levy042403.asp>.

²⁸ Answers web : Parker v. District of Columbia [citováno dne 10. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.answers.com/topic/parker-v-district-of-columbia?cat=biz-fin#wp-note-11>.

²⁹ Profesor amerického ústavního práva na Duke University.

³⁰ Chemerinsky, E. Washington Post web : A Well-Regulated Right to Bear Arms [citováno dne 5. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/03/13/AR2007031301508.html>.

³¹ Paul, R. Freedom under Siege, The U.S. Constitution after 200 years, Lake Jackson, TX : Foundation for Rational Economics and Education, Inc., 1987, s. 27. Dostupné v elektronické podobě z: <http://www.mises.org/books/freedomsiege.pdf>.

³² Tribe, L. American Constitutional Law, 2. vydání, USA : The Foundation Press, Inc., 1988, s. 299.

zamítavě k návrhu, že slovní spojení „právo nosit zbraň“ by mělo být doplněno slovy „pro společnou obranu“.³³

4.3. Řízení u Nejvyššího soudu

Odvolání obou stran případu *Parker v. District of Columbia* (2007) je nyní řešeno americkým Nejvyšším soudem pod označením *District of Columbia v. Heller* a konečné rozhodnutí se očekává v průběhu léta 2008. Otázku, která má být zodpovězena, formuloval po zvážení návrhů účastníků sám Nejvyšší soud: „**Porušují následující části zákona ...[zkráceno autorem] právo jednotlivců, kteří nejsou členy státem organizované milice, držet ruční a jiné střelné zbraně pro soukromé užití ve svých domovech?**“³⁴

První jednání proběhlo před Nejvyšším soudem 18. 3. 2008.³⁵ Každé ze stran bylo dáno třicet minut na uvedení svých stanovisek k věci a přizván byl i zástupce federální vlády, který představil její stanovisko. Před samotným jednáním bylo Nejvyššímu soudu zasláno zhruba sedmdesát tzv. „amicus curiae“, tedy dopisů někdy nazývaných jako „přátelé soudu“.³⁶ Většina z nich Nejvyššímu soudu doporučuje, aby rozhodnutí odvolacího soudu potvrdil. Jedním ze signatářů jednoho z těchto dopisů je i Richard Cheney, viceprezident Spojených států.

³³ Tamtéž.

³⁴ Supreme Court web : *District of Columbia v. Heller* [citováno dne 10. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.supremecourtus.gov/qp/07-00290qp.pdf>.

³⁵ Zápis z jednání dostupný z: http://www.supremecourtus.gov/oral_arguments/argument_transcripts/07-290.pdf, video dostupné z: http://www.c-span.org/homepage.asp?Cat=Current_Event&Code=SCourt&ShowVidNum=12&Rot_Cat_CD=SCourt&Rot_HT=&Rot_WD=&ShowVidDays=365&ShowVidDesc=&ArchiveDays=365.

³⁶ Friend of Court. Více na: Techlawjournal web : Amicus Curie [citováno dne 1. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.techlawjournal.com/glossary/legal/amicus.htm>.

5. „Right to Keep and Bear Arms“ jako fundamentální lidské právo

5.1. Význam slov a interpunkce

Snažit se předpokládat jakým způsobem Nejvyšší soud v průběhu nadcházejícího léta rozhodne je asi v této chvíli, pro účely tohoto článku, nedůležité. Ovšem domnívám se, že je vhodné poukázat alespoň na některé teoretické koncepce chápání práv 2. dodatku, jež mohou být Nejvyšším soudem brány v úvahu.

Jak již bylo zmíněno výše, tak originální text 2. dodatku, postrádá čárku před slovem „being“. Důležitost každé čárky v textu zvýraznil i výrok odvolacího soudu v případě *Parker v. United States*, když své tvrzení o tom, že garantovaná práva jsou individuální, podepřel hlavně o myšlenku, že čárka za slovem „State“ rozděluje dodatek do dvou hlavních klauzulí, na tzv. úvodní (prefatory) a hlavní (operative), přičemž toto rozdělení údajně jasně naznačuje, že právo občanů nosit zbraň má být chápáno, jako právo individuální, nezávislé na účastenství ve státem organizované milici. Jiný pohled na věc ovšem přináší Freedman, který tvrdí, že v osmnáctém století nemělo užívání interpunkce žádný řád, k čemuž dodává: „Tato situace byla dokonce ještě horší v právu, ve kterém dlouholetá anglická tradice stanovila, že interpunkční znaménka nejsou součástí zákonů (a tedy soudy se jimi při interpretaci zákonů nemohly řídit).“³⁷ Další problém shledává v tom, že **ne všechny státy ratifikovaly verzi 2. dodatku se stejným počtem čárek.**

Neustále diskutovaným problémem je i význam jednotlivých slov 2. dodatku. Problém je spatřován především v mnohoznačnosti použitých slov: „keep, bear, arms, well-regulated, militia a infringe“ a dále v možném posunu jejich významu v průběhu více než 200 let od přijetí 2. dodatku. Profesor Rowland zanalyzoval použití slovního spojení „bear arms“ ve více než 300 dobových materiálech a dále i použití zhruba 200 jiných výrazů týkajících se nošení zbraní, přičemž zjistil, že výraz „bear arms“ byl používán výhradně ve vojenské terminologii, podobně jako výraz „keep arms“, který

³⁷ Freedman, A. New York Times web : Clause and Effect [citováno dne 12. 4. 2008]. Dostupné z: <http://nytimes.com/2007/12/16/opinion/16freedman.html?ex=1355461200&en=d4bb37ec081198eb&ei=5090>.

znamenal držet zbraň pro vojenské účely. Nicméně nevylučuje možnost, že výrazy mohly být míněny obrazně. Tato zjištění nasvědčují tomu, že práva 2. dodatku mohla být chápána jako práva kolektivní.³⁸

5.2. Práva 2. dodatku, jako objektivním právem potvrzené morální a společenské normy či jako práva přirozená

Všimněme si, že formulace 2. dodatku explicitně nezakotvuje právo nosit zbraň. Pouze omezuje možnost zásahů do tohoto práva. Z toho lze usuzovat, že právo nosit, resp. vlastnit zbraň, mohlo být dle textu samotného dodatku apriorně chápáno jako právo všeobecně uznávané a předpokládané, a tedy více či méně odvislé od většinového přesvědčení obyvatel.³⁹ Považujeme-li tento předpoklad za pravdivý, pak pouze „předpokládané“ právo nosit zbraň je třeba chápat jako **subjektivní oprávnění vycházející z norem společenských, kulturních či mravních**, pro které je typická relativní neměnnost⁴⁰ a obecné akceptování většinou společnosti. Omezení moci federální zasahovat do této společenské normy, která je často lokálního charakteru, je vcelku srozumitelné, ovšem soustředíme se při použití výše načrtnutého přístupu na pravomoci lokálních vlád. Především je důležité si uvědomit, že „stát není jen prázdná forma, je to soubor živých jedinců.“⁴¹ Cítění těchto jedinců, které determinuje společenské normy se vyvíjí a mění společně s ekonomickým vývojem společnosti. Na vztah mezi normami ústavními a společenskými poukazuje i prof. Filip: „...zvláštností norem ústavního práva je jejich velmi těsné spolupůsobení s jinými normativními systémy.“⁴²

Domnívám se, že v této souvislosti je vhodné položit si otázku: Nejsou snad v demokratických moderních státech, ve kterých je na základě pozitiv plynoucích z dělby

³⁸ Rowland, J., K. The Potowmack Institute : Resettling the Terms of Debate on the Second Amendment [citováno dne 12. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.potowmack.org/emera.html#300>. Toto zjištění je ovšem více méně popíráno v práci Cramera a Olsona. Více: Cramer, C., Olson, J. Social Science Research Network : What Did “Bear Arms” Mean in the Second Amendment? [citováno dne 5. 4. 2008]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1086176.

³⁹ Tuto myšlenku ve svém rozhodnutí předestírá i odvolací soud v případě Parker v. District of Columbia.

⁴⁰ To ovšem neznamená, že jsou absolutně rigidní. Viz. dále.

⁴¹ Urbanová, M. in Harvánek, J. a kol. Teorie práva, 2. vydání, Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 45.

⁴² Filip, J. Ústavní právo České republiky, 4. vydání, Brno : Doplněk, 2003, s. 58.

moci a protimocenských záruk typu „checks and balances“, společenské normy transformovány prostřednictvím orgánů státních, resp. lokálních mocí do objektivního práva v podobě právních norem? Jinými slovy, chápeme-li jako axiom při svých dedukcích to, že právo nosit zbraň je právem vycházejícím ze společenských a morálních norem, pak právě ta skutečnost, že **pouze občané konkrétních států** mohou prostřednictvím svých zástupců-legislativců do těchto práv skrze zákony s **pouze lokální působností** zasahovat, se zdá být jednou z možných odpovědí na položenou otázku oprávněnosti zásahů.

Právo nosit zbraň může ovšem být chápáno i jako právo přirozené a tudíž objektivním právem neomezitelné, resp. omezované jen právy stejné povahy ostatních jedinců. Jestliže prof. Rothbard chápe lidská práva jako vyjádření práv majetkových, pak právo nosit zbraň zde může být považováno za podmnožinu práva vlastnického. Samotné vlastnické právo je dle tohoto pojetí vnímáno, jako právo každého jednotlivce vlastnit svojí osobnost a výsledky její činnosti a tyto i samostatně bránit.⁴³

Rothbard se dále domnívá, že: „I když je držení zbraní přísně omezeno či zakázáno, tak nemůžeme očekávat, že pachatelé trestných činů, na které je toto omezení mířeno, se začnou řídit právními předpisy.“⁴⁴ V této souvislosti poukazuje i na rozsáhlou studii, kterou uskutečnila Wisconsinská Univerzita v roce 1975, jejíž výsledkem bylo zjištění, že „zákony omezující držení zbraní nemají žádný individuální ani kolektivní efekt na snižování míry násilné trestné činnosti.“⁴⁵

5.3. Politické aspekty práva držet zbraň

⁴³ Rothbard, M. The Ethics of Liberty, 2. vydání, New York : New York University Press, 1998, s. 56 a 152-160. Dostupné i v elektronické podobě: <http://mises.org/rothbard/ethics.pdf>.

⁴⁴ Rothbard, M. For a New Liberty, 3. vydání, New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 2002, s. 115.

⁴⁵ Tamtéž, s. 117.

Teoretickou šanci zvítězit v nadcházejících prezidentských volbách má v současné době⁴⁶ za republikány kandidát John McCain⁴⁷ a na straně demokratů Hillary Clintonová či Barack Obama.

McCainův přístup k druhému dodatku nelze popsat jako přísně vyhraněný a v průběhu jeho politického působení se již několikrát změnil. Na počátku své kariéry hlasoval proti tzv. „Clinton Crime Bill“, který mimo jiné obsahoval ustanovení zakazující útočné zbraně (assault weapons). Nicméně, když v roce 2000 kandidoval v primárních volbách proti G. W. Bushovi, vyslovoval se k 2. dodatku spíše kriticky. V současné době lze označit jeho přístup k právu vlastnit zbraň za liberálnější.⁴⁸ Postoj H. Clintonové k 2. dodatku je nesmlouvavý. Již mnohokrát v průběhu svého politického působení hlasovala pro omezení práva jednotlivců nosit zbraň.⁴⁹ Velmi podobným způsobem se k 2. dodatku staví i B. Obama.⁵⁰

Evropský přístup k právu jednotlivce vlastnit zbraň je od amerického v mnoha aspektech odlišný. Evropský parlament koncem roku 2007 novelizoval směrnici z roku 1991 o nabývání a držení zbraní. Jejím obsahem je především zpřísnění možnosti pořídit si zbraň, konkrétně pak zavedení dvacetileté lhůty pro uchování údajů a omezení možnosti získat zbraň přes internet. Dále zpříšňuje i způsob označování zbraní.⁵¹

Názor některých poslanců Evropského parlamentu lze shrnout výrokem Gisely Kalenbachové: „My v Evropě máme kulturu odlišnou od té americké a nepovažujeme

⁴⁶ Duben 2008.

⁴⁷ Za republikánskou stranu kandiduje i texaský kongresman Ron Paul, který ovšem nemá šanci na nominaci za svoji stranu. Jeho přístup k 2. dodatku je nejliberálnější a o podporu práva jednotlivce držet zbraň se zasazuje dlouhodobě. Více: Paul, R. Hope for America web : The Second Amendment [citováno dne 16. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.ronpaul2008.com/issues/second-amendment/>.

⁴⁸ Více: Velleco, J. Gun Owners of America web : John McCain [citováno dne 16. 4. 2008]. Dostupné z: <http://gunowners.org/pres08/mccain.htm>.

⁴⁹ Více: Fields, G. Gun Owners of America web : Hillary Clinton [citováno dne 16. 4. 2008]. Dostupné z: <http://gunowners.org/pres08/clinton.htm>.

⁵⁰ Více: Pratt, E. Gun Owners of America web : Barack Obama [citováno dne 16. 4. 2008]. Dostupné z: <http://gunowners.org/pres08/obama.htm>.

⁵¹ Evropský parlament, Evropský parlament web : Budou platit přísnější zákony pro ruční zbraně již od ledna 2008? [citováno dne 13. 4. 2008]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/019-13645-332-11-48-902-20071126STO13628-2007-28-11-2007/default_cs.htm.

svobodu koupit si zbraň za základní lidské právo.⁵² V podobném smyslu se vyjádřil i německý europoslanec Alvaro: „Evropa nechce následovat Spojené státy, kde je velmi snadné, aby se střelná zbraň dostala do špatných rukou.“⁵³

Ačkoliv rozhodnutí právě probíhajícího procesu *District of Columbia v. Heller* nemůže zodpovědět s jistotou otázku, je-li právo vlastnit zbraň právem přirozeným, resp. fundamentálním, tak toto rozhodnutí snad alespoň zodpoví, zdali 2. dodatek chrání právo držet zbraň, jako právo individuální, a tím zamezí zbytečným, finančně nákladným soudním sporům, které pramení ze strohosti a nejednoznačnosti textu „milovaného“ i „nenáviděného“ dodatku americké Ústavy, a možná toto rozhodnutí potvrdí nebo vyvrátí i slova Jamese Madisona o tom, že Američané mají právo držet zbraň, na rozdíl od obyvatel jiných států, jejichž vlády ozbrojeným občanům nevěří.⁵⁴

Literatura

- [1] Chemerinsky, E.: *Constitutional Law, Principles and Policies*, New York: Aspen Publisher, Inc., 1997, s. 1093, ISBN 1-56706-532-5.
- [2] Filip, J.: *Ústavní právo České republiky*, Brno: Doplněk, 2003, s. 556, ISBN 80-7239-151-8.
- [3] Filip, J. in Filip, J. et al.: *Základy státovědy*, Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 266, ISBN 80-210-4057-2.
- [4] Madison, J. et al.: *Federalist Papers, Federalist No. 46*, Electronic Version: The Pennsylvania State University, 2001, s. 214. Dostupné z: <http://www2.hn.psu.edu/faculty/jmanis/poldocs/fed-papers.pdf>.
- [5] Paul, R.: *Freedom under Siege, The U.S. Constitution after 200 years*, Lake Jackson, TX: Foundation for Rational Economics and Education, Inc., 1987, s.

⁵² Bilefsky, D. Herald Tribune web : EU legislators push tougher gun controls [citováno dne 14. 4. 2008]. Dostupné z: <http://www.iht.com/articles/2007/11/29/europe/union.php>.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Madison, J. in Madison, J. a kol. *Federalist Papers, Federalist No. 46*, Electronic Version : The Pennsylvania State University, 2001, s. 214. Dostupné z: <http://www2.hn.psu.edu/faculty/jmanis/poldocs/fed-papers.pdf>.

157. Dostupné v elektronické podobě z:
<http://www.mises.org/books/freedomsiege.pdf>.
- [6] Schweigl, J., Tauchen, J.: *První dodatek americké Ústavy v praxi*, in MEKON 2008, CD příspěvků X. ročníku mezinárodní konference Ekonomické fakulty, VŠB – TU Ostrava, Ostrava: VŠB – TU Ostrava, 2008, s. 10, ISBN 978-80-248-1704-0.
- [7] Spaeth, H. J.: *The Constitution of United States*, New York: HarperCollins Publishers, 1991, s. 249, ISBN 0-06-467105-4.
- [8] Tribe, L.: *American Constitutional Law*, USA: The Foundation Press, Inc., 1988, s. 1778, ISBN 0-88277-601-0.
- [9] Urbanová, M. in Harvánek, J. et al.: *Teorie práva*, Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 343, ISBN 80-210-3509-9.
- [10] Rothbard, M.: *For a New Liberty*, New York: Macmillan Publishing Co., Inc., 2002, s. 341, ISBN 0-02-074690-3.
- [11] Rothbard, M.: *The Ethics of Liberty*, New York: New York University Press, 1998, s. 308, ISBN 0-8147-7506-3. Dostupné i v elektronické podobě:
<http://mises.org/rothbard/ethics.pdf>.
- [12] Bilefsky, D.: Herald Tribune web: *EU legislators push tougher gun controls*. Dostupné z: <http://www.iht.com/articles/2007/11/29/europe/union.php>.
- [13] Chemerinsky, E.: Washington Post web: *A Well-Regulated Right to Bear Arms*. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/03/13/AR2007031301508.html>.
- [14] Cramer, C., Olson, J.: Social Science Research Network: *What Did “Bear Arms” Mean in the Second Amendment?* Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1086176.
- [15] Ferrara, L.: Mother Jones web: *The Way of the Gun*. Dostupné z: http://www.motherjones.com/interview/2007/02/robert_levy.html.
- [16] Fields, G.: Gun Owners of America web: *Hillary Clinton*. Dostupné z: <http://gunowners.org/pres08/clinton.htm>.

- [17] Freedman, A.: New York Times web: *Clause and Effect*. Dostupné z: <http://nytimes.com/2007/12/16/opinion/16freedman.html?ex=1355461200&en=d4bb37ec081198eb&ei=5090>.
- [18] Kansas City School of Law web: *The Bill of Rights, Its History and Significance*. Dostupné z: <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/conlaw/billofrightsintro.html>.
- [19] Levy, R.: NRO web: *A Woman's Right*. Dostupné z: <http://www.nationalreview.com/comment/comment-levy042403.asp>.
- [20] Paul, R.: Hope for America web: *The Second Amendment*. Dostupné z: <http://www.ronpaul2008.com/issues/second-amendment/>.
- [21] Pratt, E.: Gun Owners of America web: *Barack Obama*. Dostupné z: <http://gunowners.org/pres08/obama.htm>.
- [22] Rowland, J. K.: The Potowmack Institute: *Resettling the Terms of Debate on the Second Amendment*. Dostupné z: <http://www.potowmack.org/emerappa.html#300>.
- [23] Velleco, J.: Gun Owners of America web: *John McCain*. Dostupné z: <http://gunowners.org/pres08/mccain.htm>.